

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ DAİRE

KUMRU YILMAZ VE DİĞERLERİ – TÜRKİYE

(Başvuru no. 36211/97)

KARAR

STRAZBURG

2 Şubat 2006

NİHAİ

03/07/2006

Bu karar AİHS'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen şartlarda kesinlik kazanacaktır. Ancak, şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

USUL

Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") eski 25. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, Kumru Yılmaz, Yeter Yılmaz, Mehmet Yılmaz, Süleyman Müldür, Haydar Müldür, Memli Müldür (6 Temmuz 2001 tarihinde vefat etmesi üzerine yerine varisleri Hediye Müldür, Kumru Yeşil, Süleyman Müldür, Aliekber Müldür, Yusuf Müldür ve Haydar Müldür), Eyüp Genç, İbrahim Genç, Hasan Genç, Hasan Kerem (21 Haziran 2002 tarihinde vefat etmesi üzerine başvurusu Nazlı Kerem tarafından takip edilmiştir), Haydar Karakaya ve Dedeali Karakaya ("başvuranlar") tarafından Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") yapılan başvurudan (no. 36211/97) kaynaklanmaktadır.

Başvuranlar, İstanbul Barosu'na bağlı avukatlar Ö. Kılıç ve M. Ali Kırdök tarafından temsil edilmişlerdir.

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

Başvuranların tümü Türk vatandaşlarıdır. Bu başvuruya sebep olan iddia konusu olayların gerçekleştiği dönemde Elgazi köyünde ikamet etmekteydiler. Dava olayları taraflar arasında anlaşmazlık konusudur ve şu şekilde özetlenebilir.

A. Başvuranların olayları anlatış şekli

1994 yılının Ekim ayına kadar, başvuranlar, dönemin olağanüstü hal bölgesinde, Tunceli iline bağlı Ovacık ilçesinin bir köyü olan Elgazi'de yaşamışlardır. 1994 yılında, terör faaliyeti bu bölgede temel sorundu. 1980'li yıllardan beri, bölgede, güvenlik güçleri ve Kürdistan bağımsızlığından yana olan Kürt nüfusu grupları, özellikle de PKK (Kürdistan İşçi Partisi) üyeleri, arasında şiddetli bir çatışma devam etmekteydi. Başvuranların köyünde yaşayanlar hakkında "teröristlere yardım ve yataklık" yaptıklarına dair şüphe oluşmuştur ve bu nedenle köyün yakınına yerleşen jandarmalar tarafından sıkı bir şekilde ve kısa aralıklarla kontrol edilmekteydiler.

4 Ekim 1994 tarihinde, güvenlik güçleri Elgazi köyünü çevrelemiş ve köyde yaşayanları köy meydanında toplamıştır. Küfürler kullanarak, köylülere köyün hemen boşaltılacağını ve geri dönüşün mümkün olmayacağını söylemişlerdir. Başvuranlar taşıyabilecekleri kadar eşya alıp köyü terk etmişlerdir. Köyün boşaltılmasından hemen sonra, askerler evleri ve ürünleri ateşe vermişlerdir.

Başvuranlar, geçici olarak, Ovacık yakınında yer alan prefabrik afet konutlarına yerleşmişlerdir.

Olayın sonrasında, başvuranlar Ovacık Cumhuriyet Savcılığı'na ayrı dilekçeler sunmuşlar ve jandarmalar tarafından köylerinin yakılması hakkında şikayetçi olmuşlardır. Başvuranlar geçici adreslerini kaydetmişlerdir.

Davada, güvenlik güçlerinin iddia edilen faaliyetlerine yönelik bir soruşturma sözkonusu olduğu için Ovacık Cumhuriyet Savcısı, Memurin Muhakematı Kanunu'na uygun olarak, görevsizlik kararı vermiş ve dilekçeleri Ovacık İlçe Kaymakamlığı'na göndermiştir.

İlçe Kaymakamı, Ovacık Jandarma Komutanlığı'na bir mektup göndermiş ve başvuruların iddiaları hakkında bilgi talep etmiştir.

1 Kasım 1994 tarihli bir mektupta, Jandarma Komutanı, İlçe Kaymakamı'na, güvenlik güçlerinin bölgedeki operasyonları sırasında herhangi bir evi yakmadıklarını bildirmiştir. Dolayısıyla, Ovacık İdare Kurulu, jandarmalar hakkındaki cezai işlemlerin devam etmemesi kararını vermiştir.

25 Ekim 1995 tarihinde, Ovacık İlçe Kaymakamı, başvurulara bir mektup göndermiştir. Ovacık Jandarma Komutanı'nın 1 Kasım 1994 tarihli mektubuna dayanarak, iddialarını ikna edici bulmadığını açıklamıştır. Ayrıca, Danıştay'ın yerleşik içtihadı uyarınca, suçlanan memurun kimliği belirlenmediği sürece bir soruşturma yapılmasının mümkün olmadığını açıklamıştır. Bu nedenle, yetkililerin iddia konusu olaylara yönelik bir soruşturma başlatmayacağını ifade etmiştir.

15 Şubat 1996 tarihinde, İlçe Kaymakamı'nın yukarıda belirtilen mektubu, boşaltılmış Elgazi köyünün eski muhtarı olan Mehmet Yılmaz isimli başvurana tebliğ edilmiştir. Mektupta, yetkililerin başvuruların yeni adreslerini tespit edemedikleri ve bu nedenle köyün muhtarı olarak Mehmet Yılmaz'ın mektubu diğer başvurulara iletmesinin gerekli olduğu ifade edilmiştir. Başvurular, İlçe Kaymakamı'nın mektubundan, akrabaları ve tanıdıkları aracılığıyla çok sonraki bir aşamada haberdar olmuşlardır.

B. Hükümet'in olayları anlatış şekli

1994 yılında, PKK üyeleri, Ovacık ilçesi köylerinde örgüt adına propaganda kampanyası başlatmıştır. Bu köylerden gençleri kaçırmış ve onları örgüte katılmaya zorlamıştır. PKK militanları köylülere tehditlerde bulunmuş ve onları taciz etmiştir. Köylüler, PKK tarafından uygulanan baskı sonucu evlerini terk etmişlerdir.

Yetkililer tarafından yürütülen soruşturma, başvuruların evlerinin güvenlik güçleri tarafından değil, askeri üniforma giyen teröristler tarafından yakıldığını ortaya koymuştur. Soruşturma makamlarına verdikleri ifadelerde, başvurular, iddia edilen suçun faillerinin kimliklerini belirtememişlerdir.

C. Taraflarca sunulan belgeler

Taraflar iddialarını doğrulamak amacıyla çeşitli belgeler sunmuşlardır. İlgili belgeler aşağıda özetlenmiştir.

1. Başvurular tarafından sunulan belgeler

(a) İnsan Hakları Vakfı ("TİHV") Yıllık Raporları

İnsan Hakları Vakfı, merkezi Türkiye, Ankara'da bulunan bir sivil toplum örgütüdür. 1993 yılı Raporu'na göre, 1990'dan 1993'e kadar, 913'ten fazla köy ve mezra boşaltılmıştır.

1993 Raporu, köy boşaltmalarının 1993'te hızlandığını ve sıklıkla sakinleri köy korucusu olarak görev yapmayı reddeden köyleri hedef aldığını öne sürmüştür.

TİHV'nin 1994 raporu, Hükümet politikasının, boşaltmaların ve sonrasındaki tahribatların PKK terörü, fakirlik ve doğal güçlerden kaynaklandığını iddia etmek olduğunu ileri sürmüştür. Aynı rapora göre, olağanüstü hale tabi her ilde yaklaşık 50 ila 60 köy yakılmıştır.

1995 Raporunda, 1995'te 400'den fazla köyün boşaltıldığı belirtilmiştir. 1996 Raporuna göre, Olağanüstü Hal Bölge Valisi, bir defasında, toplam 918 köy ve 1767 mezranın çeşitli sebeplerden dolayı boşaltıldığına değinmiş, ancak boşaltmaların güvenlik güçlerince yapıldığını hiç belirtmemiştir.

1997 ve 1998 Raporları, Hükümet'in köy boşaltma politikasını, 1990'lar boyunca uygulanan sistematik bir "iç güvenlik operasyonu" olarak tanımlamıştır.

(b) İnsan Hakları Derneği'nin yayınladığı "Yakılan/Boşaltılan Köyler ve Göç" isimli kitaptan bölümler

Bölümler, Şubat 1990'dan Ocak 1999'a kadar yakılan ve/veya boşaltılan köylerin kapsamlı bir listesini vermiştir. Liste, boşaltılmış ve tahrip edilmiş olarak Elgazi köyüne atıfta bulunmamıştır.

Bölümler, *Ülkede Gündem* isimli günlük gazeteden alınmış makalelerden yola çıkılarak yazılmış yazılar içermektedir; bunlar köylerin boşaltılması ve bunun yerinden olmuş insanlar üzerindeki olumsuz etkileri ile ilgiliydi. Makaleler, birçok köylünün, köylerinin güvenlik güçlerince yakıldığına dair şikayetlerle Devlet makamlarına dilekçeler sunduğunu vurgulamıştır.

Makaleler aynı zamanda Hükümet'in kamuya yaptığı ve köylerinden çıkarılan köylülerin geri dönmelerine izin verildiği izlenimi veren açıklamaların güvenilir olmadığını vurgulamıştır. Köylüler, köylerine dönmeye ilişkin teşebbüslerinde fiilen engellenmişlerdir.

(c) Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da boşaltılan yerleşim birimleri nedeniyle göç eden yurttaşlarımızın sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlere ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu'nun 14 Ocak 1998 tarihli raporu

Bu rapor, on milletvekilinden oluşan bir Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanmıştır. Rapora göre, 1993 ve 1994 yıllarında, 905 köy ve 2.923 mezrada yer alan nüfus tahliye edilmiş ve ülkenin diğer bölgelerine taşınmaya zorlanmıştır (s.13).

Rapor, eski Diyarbakır Valisi Doğan Hatipoğlu'nun bir beyanını içermiştir. Hatipoğlu, görev yaptığı dönemde, askeri makamlar tarafından zaman zaman gerçekleştirilen köy boşaltmalarının dikkatini çektiğini açıklamıştır. Çok nadiren de olsa köy yakılmaları hakkında şikayetler almış olduğunu ifade etmiştir. Hatipoğlu'na göre, tüm köylerin PKK tehdidi dolayısıyla boşaltıldığını iddia etmek imkansızdır. Hükümet'in, yerinden olmuş kişilerin iyi şekilde yeniden yerleştirilmesi için gerekli önlemleri almamış olduğunu iddia etmiştir (s.13).

Rapor, ayrıca, İnsan Hakları Vakfı Başkanı Yavuz Önen tarafından hazırlanan ve 1995 yılında Araştırma Komisyonu'na sunulan "Türkiye – İnsan Hakları Raporu"na atıfta bulunmuştur. Bu son belirtilen rapor, bir bölümünü göçmenlere ve boşaltılmış köylere ayırmıştır. Rapor, 1995 yılında, köylerin ve mezraların boşaltılması uygulamasının yaygın olduğunu ileri sürmüştür. Köylerdeki birçok ev ya yıkılmış ya da oturulamaz hale getirilmiştir. İnsanlar bölgeden göç etmeye zorlanmış ve orada yaşayanlara köylerini terk edene kadar baskı yapılmıştır. 1995 yılı başlarında, yaşayanlarının köy korucuları olmayı kabul ettiği köylerin ve mezraların dışında içinde yaşanan hemen hemen hiçbir köy veya mezra yoktu (s.19).

Araştırma Komisyonu'nun raporu, ayrıca, boşaltılmış köyler mevzuu hakkında 3 Haziran 1997 tarihinde Şırnak milletvekili Salih Yıldırım tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılan konuşmaya atıfta bulunmuştur. Yıldırım, *diğer hususlar meyanında*, köylerin, karşı koyanları tehdit etmek amacıyla ya PKK tarafından, ya da köyleri koruyamadıkları veya o köylerde yaşayanlar köy korucuları olmayı reddettikleri veya onların PKK'ya yardım ettiklerinden şüphelenildiği için yetkililer tarafından boşaltıldığını ifade etmiştir (s.20).

Sonuç olarak, raporda, yerleşim birimlerinde oturanların mezralar yerine daha önce yaşadıkları alana yakın iller, ilçeler veya merkez köylere yeniden yerleştirilmesi gerektiği ve öncelik göçmenlere verilerek bölge sakinlerine iş temin etmek amacıyla gerekli ekonomik tedbirler alınması gerektiği tavsiye edilmiştir.

2. Hükümet tarafından sunulan belgeler

(a) Başvuranların sahip oldukları mallara ilişkin Nisan 2004 Raporu

Bu rapor başvuranların sahip oldukları malları tespit etmeyi amaçlamaktadır. Tapu kadastro ve belediye kayıtları göz önünde tutulduğunda, Kumru Yılmaz'a ait herhangi bir mal bulunmamaktaydı. Ancak, 1990 yılında, başvuran, yetkililere, her ikisi de 150 metrekare olan bir ev ve bir ahır sahibi olduğunu beyan etmiştir. Herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiordu.

Tapu kadastro kayıtlarına göre, Yeter Yılmaz'a ait taşınmaz mal bulunmamaktaydı. Ancak, 1990 yılındaki beyanına göre, her ikisi de 150 metrekare olan bir ev ve bir ahır sahibi olduğunu iddia etmiştir. Herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiordu. Yılmaz, Ovacık İlçe Kaymakamlığı'ndan, gıda, 10 koyun, 1 koç ve 340.000.000 Türk Lirası para yardımı almıştır. Ayrıca, "afet konutları"nda Hükümet tarafından temin edilen bir evde ikamet etmiştir.

Tapu kadastro kayıtlarına göre, Mehmet Yılmaz'a ait taşınmaz mal bulunmamaktaydı. Ancak, Ovacık İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtları, başvuranın, ona 192.000.000 TL yıllık gelir sağlayabilecek, 12.000 metrekare arsaya sahip olduğunu göstermiştir. 1985 yılındaki beyanında 50 metrekare bir evi bulunduğunu iddia etmiş ancak 1990 yılında, her ikisi de 200 metrekare olan bir evi ve ahır bulunduğunu beyan etmiştir. Herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiordu. Yılmaz, Ovacık İlçe Kaymakamlığı'ndan, gıda, 10 koyun, 1 koç ve 340.000.000 Türk Lirası para yardımı almıştır.

Memli Müldür 1997 yılında vefat etmiştir. Tapu kadastro kayıtlarında adına kayıtlı bir mal bulunmamaktaydı. Ancak, Ovacık İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtları, başvuranın, ona 168.000.000 TL yıllık gelir sağlayabilecek, 10.500 metrekare arsaya sahip olduğunu göstermiştir. 1982 yılında, yetkililere, sırasıyla 1850 ve 100 metrekare olan bir arsa ve bir ev sahibi olduğunu beyan etmiştir. 1990 yılındaki beyanında, 240 ve 150 metrekare olan bir ev ve bir ahır sahibi olduğunu iddia etmiştir. Ovacık İlçe Kaymakamlığı'ndan, gıda, 10 koyun, 1 koç ve 340.000.000 Türk Lirası para yardımı almıştır.

Süleyman Müldür herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiyordu. 1994 yılındaki beyanında, 100 metrekare olan bir evi bulunduğunu ifade etmiş ancak 1998 yılında 120 metrekare bir eve sahip olduğunu iddia etmiştir.

Tapu kadastro kayıtlarına göre, Haydar Müldür'e ait taşınmaz mal bulunmamaktaydı. 1998 yılındaki beyanında, 120 metrekare bir eve sahip olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca, herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiyordu.

Tapu kadastro kayıtlarına göre, Eyüp Genç'e ait taşınmaz mal bulunmamaktaydı. Ancak, Ovacık İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtları, başvuranın, ona 272.000.000 TL yıllık gelir sağlayabilecek, 17.000 metrekare arsaya sahip olduğunu göstermiştir. 1988 yılındaki beyanında, 29.370 metrekare arsası bulunduğunu iddia etmiştir. 1992 ve 1994 yıllarındaki beyanlarında, 200 metrekare eve sahip olduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiyordu. Genç, Ovacık İlçe Kaymakamlığı'ndan, gıda, 10 koyun, 1 koç ve 170.000.000 Türk Lirası para yardımı almıştır.

Tapu kadastro kayıtlarına göre, İbrahim Genç'e ait taşınmaz mal bulunmamaktaydı. Ancak, Ovacık İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtları, başvuranın, ona 192.000.000 TL yıllık gelir sağlayabilecek, 12.000 metrekare arsaya sahip olduğunu göstermiştir. 1986 yılındaki beyanında, 29.976 metrekare arsası bulunduğunu iddia etmiştir. 1998 yılındaki beyanında, 200 metrekare eve sahip olduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiyordu. Genç, Ovacık İlçe Kaymakamlığı'ndan, gıda ve 51.000.000 Türk Lirası para yardımı almıştır.

Tapu kadastro kayıtlarına göre, Hasan Genç'e ait taşınmaz mal bulunmamaktaydı. Ovacık İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtları, başvuranın, ona 272.000.000 TL yıllık gelir sağlayabilecek, 17.000 metrekare arsaya sahip olduğunu göstermiştir. 1986 yılındaki beyanında, 29.976 metrekare arsası bulunduğunu iddia etmiştir. 1994 yılındaki beyanında, her ikisi de 200 metrekare olan bir ev ve bir ahır sahibi olduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiyordu.

Hasan Kerem 2001 yılında vefat etmiştir. Ölümünün öncesinde, tapu kadastro kayıtlarına göre, kendisine ait taşınmaz mal bulunmamaktaydı. Ancak, Ovacık İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtları, başvuranın, ona 56.000.000 TL yıllık gelir sağlayabilecek, 3.500 metrekare arsaya sahip olduğunu göstermiştir. 1986 yılındaki beyanında, 8674 metrekare arsası bulunduğunu iddia etmiştir. 1998 yılındaki beyanında, her ikisi de 200 metrekare olan bir ev ve bir ahır sahibi olduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı zira, Hükümet'e vergi ödemiyordu.

Haydar Karakaya 2001 yılında vefat etmiştir. Ölümünün öncesinde, tapu kadastro kayıtlarına göre, kendisine ait taşınmaz mal bulunmamaktaydı. Ancak, Ovacık İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtları, başvuranın, ona 264.000.000 TL yıllık gelir sağlayabilecek, 16.500

metrekare arsaya sahip olduğunu göstermiştir. 1986 yılındaki beyanında, 15.400 metrekare arsası bulunduğunu iddia etmiştir. 1994 yılındaki beyanında, sırasıyla 300 ve 200 metrekare olan bir ev ve bir ahır sahibi olduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiordu.

Tapu kadastro kayıtlarına göre, Dedeali Karakaya, 24.702 metrekare bir arsanın yarısına sahipti. Ayrıca, Ovacık İlçe Tarım Müdürlüğü kayıtları, başvuranın, ona 122.720.000 TL yıllık gelir sağlayabilecek, 7.760 metrekare arsaya sahip olduğunu göstermiştir. 1986 yılındaki beyanında, sırasıyla 23.010 ve 132 metrekare olan bir arsası ve evi bulunduğunu iddia etmiştir. 1994 yılındaki beyanında, 120 metrekare olan bir ev sahibi olduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir ticari faaliyette bulunmamaktaydı, zira Hükümet'e vergi ödemiordu.

(b) Haydar Müldür, Haydar Karakaya ve Mehmet Yılmaz'ın iki jandarma subayı tarafından alınan 10-11 Mart 2004 tarihli ifadeleri

Tanıklar, Elgazi köyünün sakinleridir. İfadeleri, AİHM'ye başvuruda bulunmuş olan başvuranların durumunu tespit etmek amacıyla alınmıştır. Tanık, 1994 ve 2002 yılları arasında, başvuranların Ovacık'ın Kandolar semtindeki prefabrik evlerde yaşamış olduklarını ifade etmiştir. 2002 yılında, Hükümet tarafından yapılan yeni evlere taşınmışlardır. Söz konusu zamanda, Elgazi'de kimse yaşamamaktaydı. Köyde elektrik, okul veya telefon yoktu.

(c) Ovacık İlçe Kaymakamı'nın başvuranlara gönderdiği 15 Ekim 2002 tarihli mektup

İlçe Kaymakamı, mektubunda, başvuranlara, yetkililerin bölgedeki köylerin altyapısını düzeltmek için bakım çalışması yürüttüklerini bildirmiştir. Köylülerin, mülklerinden yararlanmak istemeleri halinde Ovacık'ta bulunan köylere dönmeleri için bir engel olmadığını kaydetmiştir.

(d) Ovacık İlçe Jandarma Komutanı'nın Ovacık Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdiği 1 Kasım 1994 tarihli mektup

Jandarma Binbaşı Yüksel Sönmez, Cumhuriyet Başsavcısı'na, Elgazi köyünde Cafer Karakaya, Nemli Münzül, Haydar Münzül, Süleyman Münzül ve Haydar Karakaya'ya ait olan evlerin askeri üniforma giyen teröristler tarafından yakılmış olduğunu bildirmiştir. Onun görüşüne göre, teröristler, güvenlik güçlerini etkisiz hale getirmeyi ve güvenlik güçleri ile bölge halkı arasında düşmanlık yaratmayı amaçlamışlardır.

(e) Polis müfettişi Bahri Üstüner tarafından hazırlanan 4 Haziran 1995 tarihli soruşturma raporu

Devlet güvenlik güçlerinin Elgazi köyündeki evleri yakmış olduğuna dair iddialara yönelik olarak yürütülen soruşturmayı müteakip, müfettiş, evlerin güvenlik güçleri tarafından değil askeri üniforma giyen teröristler tarafından yakılmış olduğunu tespit etmiştir. Teröristler, ayrıca, evlerinin güvenlik güçleri tarafından yakıldığına dair yetkililere şikayette bulunmaları için köylüleri zorlamışlardır. Müfettiş, ayrıca, güvenlik güçlerinin, halkın güvenliğini sağlamak amacıyla bölgede operasyonlar yürüttüğünü ve bu nedenle köyleri yakmayacağını ve mallara zarar vermeyeceğini kaydetmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

İlgili iç hukukun tam açıklaması *Yöyler – Türkiye* (no. 26973/95, §§ 37-49, 24 Temmuz 2003) ve *Matyar – Türkiye* (no. 23423/94, §§ 93-106, 21 Şubat 2002) kararlarında bulunabilir.

HUKUK

I. HÜKÜMET'İN ÖN İTİRAZI

Hükümet, 29 Nisan 2005 tarihli ek görüşlerinde, 14 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilen ‘Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılansması ve Teröre Karşı Alınan Önlemler Hakkında Kanun’ ışığında iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin bir ön itirazda bulunmuştur. Bu Kanun, yetkililerin terörle mücadelesi sırasında zarar görmüş olan başvuranların AİHS mağduriyetlerini telafi edebilecek yeterli bir hukuk yolu sağlamıştır. Hükümet, dolayısıyla, AİHM’den, bu başvurunun incelemesini durdurmasını ve başvuranlardan iç hukukta yürürlüğe konulan yeni hukuk yolundan yararlanmalarını istemesini talep etmiştir.

Başvuranlar, Hükümet’in itirazına karşı çıkmışlar ve AİHM’nin kabuledilebilirlik kararından sonra kendilerinden yeni bir hukuk yolunu tüketmelerinin talep edilemeyeceğini ileri sürmüşlerdir.

AİHM, 2 Eylül 2003 tarihli kabuledilebilirlik kararında, şikayetlerine yönelik etkili bir soruşturmanın olmaması halinde başvuranların iç hukukta yeni herhangi bir hukuk yolunu takip etmelerine gerek olmadığı kararını vermiş olduğunu anımsar. Bu itirazın, başvuru kabuledilebilir ilan edildikten sonra yapıldığını kaydeder. O nedenle, Hükümet’in, bu aşamada, esas itibariyle, kabuledilebilirliğe itirazlarda bulunmasının engellenmiş olduğu değerlendirilebilir (Mahkeme İç Tüzüğü’nün 55. maddesi; bkz. *inter alia*, *Amrollahi – Danimarka*, no. 56811/00, § 22, 11 Temmuz 2002; ve *Nikolova – Bulgaristan* [BD], no. 31195/96, § 44, AİHM 1999-II). Dolayısıyla, Hükümet’in itirazı, işlemlerin bu aşamasında dikkate alınamaz.

II. AİHS’NİN 3. VE 8. MADDELERİNİN VE 1 NO.’LU PROTOKOL’ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, Devlet güvenlik güçleri tarafından Elgazi köyünden zorunlu tahliyelerinin ve evlerinin ve mülkiyetlerinin yıkımının AİHS’nin 3. ve 8. maddelerinin ve 1 No.’lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlallerine yol açmış olduğunu iddia etmiştir. Bu maddelerin ilgili kısımları şöyledir:

Madde 3

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

Madde 8

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.”

1 No.’lu Protokol’ün 1. maddesi

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

Başvuranlar, Devlet güvenlik güçleri tarafından evlerinden zorla tahliye edilmelerinin ve mülkiyetlerinin kasti yıkımının, mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme haklarının ve aile hayatına saygı gösterilmesi haklarının ihlalini oluşturduğunu ileri sürmüşlerdir. Ayrıca, mülkiyetlerinin yıkımı ve köylerinden zorla tahliye edilmeleri sırasında mevcut şartların insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye vardığını iddia etmişlerdir.

Hükümet, başvuranların şikayetlerinin somut temelini reddetmiş ve onların asılsız olduklarını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, başvuranların köyünün, güvenlik güçleri tarafından hiçbir zaman tahliye edilmemiş veya yakılmamış olduğunu iddia etmişlerdir. Başvuranlar, köylerini, bölgede PKK tarafından sürdürülen yoğun terör faaliyetleri nedeniyle terk etmişlerdir. Yetkililer tarafından yürütülen soruşturma, başvuranların evlerinin, asker üniforması giyen teröristler tarafından yakılmış olabileceğini açığa çıkarmıştır.

AİHM, sözkonusu başvuruya yol açan olayların asıl nedenine ilişkin bir uyuşmazlıkla karşı karşıya kalmıştır. Dolayısıyla öncelikle, iddia edilen olaylar sırasında bölgede hüküm süren genel durumu gözönüne almalıdır. Bu bağlamda, AİHM, ilgili tarihte, Türkiye’nin olağanüstü hal bölgesinde güvenlik güçleri ve PKK üyeleri arasında şiddetli çatışmaların yer almış olduğunu gözlemler. Çatışma halinde olan iki tarafın faaliyetlerinden kaynaklanan bu iki misli şiddet, birçok insanı evlerini terk etmek zorunda bırakmıştır. Ayrıca, ulusal makamlar, bölgedeki nüfusun güvenliğini sağlamak için bir grup yerleşim bölgesini tahliye etmiştir (bkz., *Doğan ve Diğerleri – Türkiye*, no. 8803-8811/02, 8813/02 ve 8815-8819/02, § 142, AİHM 2004- ... (alıntılar)). Ancak, AİHM birçok benzer davada da, güvenlik güçlerinin, bazı başvuranların evlerini ve mallarını kasıtlı olarak tahrip ettiğini, onları geçimlerinden mahrum bıraktığını ve Türkiye’nin olağanüstü hal bölgesinde yer alan köylerini terk etmek zorunda bıraktığını tespit etmiştir (bkz., diğer birçok kararın yanı sıra, *Akdivar ve Diğerleri - Türkiye*, 16 Eylül 1996 tarihli karar, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV; *Selçuk ve Asker - Türkiye*, 24 Nisan 1998 tarihli karar, *Reports* 1998-II, *Menteş ve Diğerleri - Türkiye*, 28 Kasım 1997 tarihli karar, *Reports* 1997-VIII, *Bilgin - Türkiye*, no. 23819/94, 16 Kasım 2000 ve *Dulaş - Türkiye*, no. 25801/94, 30 Ocak 2001).

Durum böyle olunca, hem Avrupa İnsan Hakları Komisyonu’nun hem de AİHM’nin daha önce, Devlet güvenlik güçlerinin mülkiyetin haksız tahribinin failleri oldukları iddia edildiği Türkiye’deki benzer davalarda delil tespiti görevlerine giriştikleri belirtilmelidir

(bkz., diğer birçok kararın yanı sıra, yukarıda anılan *Akdivar ve Diğerleri ve Yöyler* kararları, *İpek – Türkiye*, no. 25760/94, AİHM 2004-...). O davalarda, AİHS kurumlarını böyle bir uygulamaya başvurmaya iten temel sebep, etkili bir yerel soruşturmanın yokluğunda delilleri tespit edememiş olmalarıdır.

Tanıklar çağırıp kendi delil tespiti uygulamasını gerçekleştirerek bu davanın delillerini tespit etme girişiminde bulunamaması AİHM için bir üzüntü konusudur. Ancak, AİHM, böyle bir uygulamanın davanın gerçek olaylarını ortaya koyabilecek yeterli delil sağlamayacağını değerlendirir, zira önemli bir sürecin geçmesi, söz konusu davada bu süreç neredeyse on bir yıldır, ifade vermeleri için tanıkları bulmayı daha güç kılar ve bir tanığın olayları detaylı ve doğru olarak hatırlama kapasitesini düşürür (bkz., yukarıda anılan, *İpek* § 116). Dolayısıyla, AİHM, taraflarca sunulan mevcut delillere dayanarak karara varmalıdır (bkz. *Pardo – Fransa*, 20 Eylül 1993 tarihli karar, Seri A no. 261-B, s. 31, § 28, *Çaçan – Türkiye* kararında anılan, no. 33646/96, § 61, 26 Ekim 2004). Ancak, taraflarca sağlanan belgelerin, özellikle yazılı ifadelerin, sorgulamada ve çapraz sorgulamada test edilmediği ve dolayısıyla bu davada ulaşılabilecek herhangi bir sonuç için olası bir yanıltıcı temel oluşturabileceği gerçeğine dikkat etmelidir.

Daha önce kaydedildiği gibi ve ilgili zamanda Türkiye'nin güneydoğu bölgesindeki köylerin yıkımı ve tahliyesine ilişkin bağımsız raporları göz önünde tutarak, başvuranların, köylerinden zorla tahliye edilmiş olduklarına ve evlerinin ve mülkiyetlerinin Devlet güvenlik güçleri tarafından yakılmış olduğuna dair iddiaları ilk bakışta savunulmaz olarak reddedilemez. Ancak, AİHM için, AİHS'nin amaçlarına uygun, delillerle ilgili gerekli ispat ölçütü “suçun kesin olarak veya her türlü makul şüpheden uzak olarak kanıtlanmış olması” ölçütüdür ve böyle bir ispat yeterli derecede kuvvetli, açık ve uygun sonuçların veya benzer çürütülmemiş fiili karinelerin bir arada var olmasına bağlı olabilir (bkz. *İrlanda – İngiltere*, 18 Ocak 1978 tarihli karar, Seri A no. 25, s. 65, § 161).

Bu bağlamda, AİHM, başvuranların, güvenlik güçleri tarafından evlerinin ve mülkiyetlerinin yakılmasıyla ilgili herhangi bir görgü tanığı ifadesi sunmadıklarını kaydeder. Ayrıca, iddia edilen olaylarda yer alan askerlerin kimliğine dair herhangi bir ayrıntı vermemişlerdir. Bunun yanında, başvuranların, Ovacık Cumhuriyet Savcılığı tarafından başlatılan işlemlere müdahale ettikleri veya yargı makamlarına şikayette bulunmalarını müteakip davalarını takip ettikleri gözükmemektedir. Başvuranlar, yetkililer tarafından yürütülen soruşturmayı takip etmemelerine ilişkin bir açıklama sunmamışlardır. Ayrıca, AİHM, dosyada, Hükümet'in görüşlerini ve başvuranlar ile aynı köyde yaşayanların ifadelerini çürütecek bir delil bulmamıştır.

Yukarıda belirtilenlerin ışığında ve başvuranların iddialarını doğrulayamadıklarını gözönünde tutarak, AİHM, Devlet güvenlik güçleri tarafından başvuranların köylerinden zorla tahliye edildiklerinin veya evlerinin yakıldığının, gerekli ispat ölçütüne göre kanıtlanmadığı kararını vermiştir.

Bu durum karşısında, AİHM, AİHS'nin 3. ve 8. maddelerinin veya 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmediği kararına varmıştır.

III. AİHS'NİN 5 § 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, evlerinin yıkımı ve Elgazi köyünden zorla tahliye edilmeleri sırasında mevcut şartların, aynı zamanda, AİHS'nin 5 § 1. maddesinde yer alan kişi özgürlüğü ve güvenliği haklarının ihlaline varmış olduğunu iddia etmiştir. Bu madde şöyledir:

“1. Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.”

Hükümet, davanın bu yönü hakkında görüş belirtmemiştir.

AİHM, 5 § 1. maddenin esas amacının, Devlet tarafından keyfi olarak özgürlükten mahrum edilmeye karşı koruma olduğunu anımsar.

Bu davada, başvuranlar, hiçbir zaman yakalanmamış, tutuklanmamış veya başka bir şekilde özgürlükten mahrum edilmemişlerdir. Başvuranların, evlerinin ve mülkiyetlerinin iddia edilen kaybindan kaynaklanan güvensiz durumları, 5 § 1. maddede yer alan kişi güvenliği kavramının kapsamına girmemektedir (bkz., yukarıda anılan, *Çaçan* § 70 ve *Kıbrıs – Türkiye* [BD], no. 25781/94, § 228, AİHM 2001-IV).

Yukarıda belirtilenlerin ışığında, AİHM, AİHS'nin 5 § 1. maddesinin ihlal edilmediği kararına varmıştır.

IV. AİHS’NİN 6. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, güvenlik güçleri tarafından zorunlu tahliyelerine ve evlerinin yıkımına itiraz etmelerini sağlayacak, medeni haklarını savunmak için bir mahkemeye erişim de dahil olmak üzere, etkili bir hukuk yolundan yoksun bırakılmış olduklarından şikayetçi olmuşlardır. AİHS'nin 6 § 1. ve 13. maddelerine istinat etmişlerdir. 6 § 1. maddenin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, ... medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar ... konusunda karar verecek olan, ... [bir] mahkeme tarafından davasının ... hakkaniyete uygun ... olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

ve AİHS'nin 13. maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

A. AİHS’nin 6 § 1. maddesi

Başvuranlar, yetkililerin onların iddialarına yönelik etkili bir soruşturma yürütmemesi nedeniyle, medeni haklarını savunmak için bir mahkemeye erişim haklarının olanaksız kılınmış olduğunu ileri sürmüşlerdir. Görüşlerine göre, böyle bir soruşturma olmadan, hukuk mahkemeleri usulünde tazminat alma şansları olmazdı.

Hükümet, başvuranların, iç hukukta mevcut olan hukuk yollarını takip etmemiş olduklarını iddia etmiştir. Başvuranlar hukuk davası açmış olsalardı mahkemeye etkili erişimden yararlanırlardı.

AİHM, başvuranların, 2 Eylül 2003 tarihli kabuledilebilirlik kararında belirtilen gerekçeler nedeniyle hukuk mahkemelerinde dava açmadıklarını kaydeder. Dolayısıyla, işlemleri başlatmış oldukları takdirde ulusal mahkemelerin başvuranların iddiaları hakkında karar vermiş olup olamayacağını belirlemek mümkün değildir. AİHM'nin görüşüne göre, başvuranların şikayetleri, esas olarak, güvenlik güçleri tarafından köylerinden zorunlu tahliyelerine ve evlerinin ve mülkiyetlerinin kasti yıkımına yönelik etkili bir soruşturmanın olmadığı iddiasına ilişkindir. Dolayısıyla, AİHM, bu şikayeti, AİHS'nin ihlal edildiği iddialarına yönelik etkili bir hukuk yolu sağlamak için Devlet'lere daha genel bir yükümlülük yükleyen, 13. madde açısından inceleyecektir (bkz., yukarıda anılan, *Selçuk ve Asker* § 92).

AİHM, dolayısıyla, AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edilip edilmediğini tespit etmenin gerekli olmadığına karar vermiştir.

B. AİHS'nin 13. maddesi

Başvuranlar, AİHS'nin 13. maddesi uyarınca, AİHS şikayetlerine ilişkin etkili bir hukuk yolunun mevcut olmadığından şikayetçi olmuşlardır.

Hükümet, soruşturmada bir kusur olmadığını ve yetkililerin başvuranların iddialarına yönelik etkili bir soruşturma yürütmüş olduğunu ileri sürmüştür.

AİHM, AİHS'nin 13. maddesinin, yerel yasal düzende her ne şekilde sağlanmış olursa olsun, AİHS hak ve özgürlüklerinin esasını etkili hale getirecek bir hukuk yolunun ulusal düzeyde erişilebilirliğini güvence altına aldığını yineler. 13. maddenin amacı, dolayısıyla, AİHS uyarınca "savunulabilir bir şikayet" in esasının çaresine bakabilecek ve yerinde bir telafi sağlayabilecek iç hukuk yolu hükmünü şart koşmaktır. Bununla beraber, Sözleşme'ye taraf olan Devlet'lere bu hüküm uyarınca AİHS yükümlülüklerine uyma şekillerine ilişkin bir miktar takdir hakkı tanınmaktadır. 13. madde uyarınca yükümlülüğün kapsamı, başvuranın AİHS uyarınca yaptığı şikayetin niteliğine bağlı olarak değişir. Bununla beraber, 13. madde tarafından şart koşulan hukuk yolu usul ile birlikte uygulamada da "etkili" olmalıdır, özellikle, hukuk yolunun uygulanması, Sorumlu Devlet yetkililerinin fiiliyatı veya ihmalleri tarafından haksız olarak engellenmemelidir (bkz., her ikisi de yukarıda anılan, *Dulaş ve Yöyler*).

AİHM, bu davada toplanan delillere dayanarak, başvuranların evlerinin iddia edildiği gibi Devlet güvenlik güçleri tarafından yıkıldığının, gerekli ispat ölçütüne göre ispatlanmamış olduğuna karar verdiğini anımsar. Ancak, bu, 13. maddenin maksatları açısından, başvuranların şikayetlerinin, sözkonusu maddenin korumasının kapsamı dışına çıktığı anlamına gelmemektedir (bkz. *D.P. ve J.C. – İngiltere*, no. 38719/97, 10 Ekim 2002). Bu şikayetler, açıkça dayanaktan yoksun olarak kabuledilmez bulunmamışlar ve dolayısıyla esaslara ilişkin inceleme gerektirmişlerdir. Ayrıca, 2 Eylül 2003 tarihli kabuledilebilirlik kararında, AİHM, şikayetlerine yönelik tam ve etkili bir soruşturmanın olmaması halinde başvuranların iç hukukta başka hukuk yolu izlemekten muaf tutuldukları kararını vermiştir.

Bunun üzerine, AİHM, olduğu gibi yorumlanan 13. maddenin şartlarına rağmen, başka bir hükmün ihlalinin var olmasının sözkonusu maddenin uygulanması için ön şart oluşturmadığını yineler (*Boyle ve Rice – İngiltere*, 27 Nisan 1988 tarihli karar). Dolayısıyla, kabuledilebilirlik kararındaki tespitlerini ve başvuranların iddialarının ilk bakışta savunulmaz olduğu gerekçesiyle reddedilemeyeceği kararını göz önünde tutarak, AİHM, başvuranların

şikayetlerinin AİHS'nin 13. maddesinin maksatları açısından AİHS ihlallerine dair savunulabilir iddialar ortaya koyduğunu değerlendirir (bkz., *mutatis mutandis*, AİHS'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğine ilişkin olarak, *Mennitto – İtalya* [BD], no. 33804/96).

Davanın özel şartları konusunda, AİHM, Ovacık Cumhuriyet Savcısı'nın görevsizlik kararını müteakip, Ovacık İlçe İdare Kurulu yetkililerinin, başvuranların iddialarına yönelik soruşturma başlattığını kaydeder. Ancak, sözkonusu soruşturma, güvenlik güçlerinden başvuranların iddialarına ilişkin bilgi sunmasını talep etmekle sınırlı kalmıştır. Evlerini ve mallarını yakan kişiler olarak başvuranların açıkça jandarmaları suçlamalarına rağmen soruşturma sırasında güvenlik güçleri mensuplarını sorgulamak için herhangi bir girişimde bulunulmamıştır. Ayrıca, yetkililer, başvuranların iddialarının doğruluğunu incelemek amacıyla iddia edilen olayların gerçekleştiği yeri ziyaret etmemişlerdir. Güvenlik güçleri tarafından sunulan bilgilerle yetinmişlerdir. Bu bağlamda, AİHM'nin, güvenlik güçleri mensuplarının böyle hareketlerde bulunabileceği olasılığını dikkate almak konusunda yetkililerde sürekli olarak genel bir isteksizlik tespit ettiği kayda değerdir (bkz, yukarıda belirtilen, *Selçuk ve Asker, İpek, Yöyler* kararları). Sözkonusu davada Ovacık İlçe Kaymakamı tarafından verilen yanıt ve polis müfettişi Bahri Üstüner tarafından hazırlanan soruşturma raporu, AİHM'nin önceki tespitlerini doğrulamaktadır. Son olarak, jandarma yetkililerinin başvuranların iddialarını yalanlamasının ardından Ovacık İlçe İdare Kurulu yetkililerince ek bir soruşturma yürütülmemiştir.

Her halükarda, AİHM, hiyerarşik olarak bir valiye bağlı memurlardan oluşmaları ve soruşturma altında olan güvenlik güçlerine bağlı bir yöneticinin yer alması nedeniyle, Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde yer alan idare kurullarının bağımsız bir soruşturma yapabilmelerine ilişkin ciddi kuşkularını daha önce ifade etmiştir (bkz., diğerlerinin yanı sıra, *Güleç – Türkiye*, no.21593/93, her ikisi de yukarıda anılan, *Yöyler* ve *İpek*). Soruşturmada belirlenen ciddi kusurlar, AİHM'nin bu davada farklı bir sonuca varmasına izin vermemektedir.

Bu şartlarda, yetkililerin, başvuranların Elgazi'de malların tahrip edilmesine ilişkin iddialarına yönelik tam ve etkili bir soruşturma yürüttüğü söylenemez.

Dolayısıyla, AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

V. AİHS'NİN 6, 8 VE 13. MADDELERİ VE 1 NO.'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ İLE BAĞLANTILI OLARAK, AİHS'NİN 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, AİHS'nin 6, 8 ve 13. maddeleri ve 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak AİHS'nin 14. maddesine aykırı olarak, Kürt kökenleri nedeniyle ayrıma maruz kalmış olduklarını ileri sürmüşlerdir. 14. madde şöyledir:

“Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.”

Başvuranlar, evlerinin ve mallarının tahrip edilmesinin, Kürt kökenlerinden ötürü ayırım teşkil eden resmi politikanın bir sonucu olduğunu ileri sürmüştür.

Hükümet başvurancıların iddialarını reddetmiştir.

AİHM, başvurancıların iddiasını kendisine sunulan delillerin ışığında incelemiş ancak asılsız olduğunu değerlendirmiştir. Dolayısıyla, AİHS'nin 14. maddesi ihlal edilmemiştir.

VI. AİHS'NİN 18. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvurancılar, şikayet konusu müdahale veya kısıtlamaların, AİHS ile uyuşmayan maksatlarla uygulandığını iddia etmişlerdir. AİHS'nin 18. maddesine atıfta bulunmuşlardır. Bu madde şöyledir:

“Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.”

AİHM, bu iddiayı, kendisine sunulan deliller ışığında incelemiş olduğunu ve bu iddiayı asılsız bulunduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, 18. madde ihlal edilmemiştir.

VII. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesi şöyledir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvurancılar, evlerinin yıkımı ve Ekim 1994'ten itibaren ekonomik faaliyetlerini geri kazanamamaları sonucu maruz kaldıkları maddi zarara karşılık toplam 2.696.280.000.000 Türk Lirası tazminat talep etmişlerdir.

Hükümet, AİHS ihlali olmaması gerekçesiyle başvurancılara adil tazmin ödenmemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Ayrıca, AİHM'nin AİHS hükümlerinden birinin ihlal edildiğini tespit etmesi halinde dahi başvurancılar tarafından talep edilen miktarların tartışmalı olduğunu ve bölgenin ekonomik gerçeklerini yansıtmadığını iddia etmiştir.

AİHM, başvurancılar tarafından talep edilen tazminat ile AİHS ihlali arasında sebep sonuç ilişkisi olması gerektiğini ve bunun, uygun bir davada gelir kaybına ilişkin tazminatı da kapsayabileceğini yinelemektedir (bkz., diğerlerinin yanı sıra, Barberà, Messegue ve Jabardo – İspanya (50. madde), 13 Haziran 1994 tarihli karar). Ancak, AİHM, sözkonusu davada, Devlet güvenlik güçleri tarafından başvurancılarının evlerinin yakıldığı veya köylerinden zorla çıkarıldıklarının gerekli ispat ölçütüne göre ispatlanmadığını anımsamaktadır. Dolayısıyla, AİHS ihlali oluşturan konu – etkili bir soruşturmanın yürütülmemesi – ile başvurancılar tarafından talep edilen maddi tazminat arasında bir sebep sonuç ilişkisi yoktur. Dolayısıyla, AİHM, başvurancılarının bu başlık altındaki talebini reddetmiştir.

B. Manevi tazminat

Başvuranların her biri 20.000 Euro manevi tazminat talep etmiştir. Bu hususta, köylerinden zorla tahliye edilmeleri ve evlerinin ve mallarının tahribatı sonrasında maruz kalmış oldukları acı ve yoksulluğa atıfta bulunmuşlardır.

Hükümet, bu miktarın haddinden fazla olduğunu ve haklı bir gerekçeye dayanmadığını ileri sürmüştür.

AİHM, ulusal makamların, AİHS'nin 13. maddesine aykırı olarak, başvuranların şikayetlerine yönelik etkili ve tam bir soruşturma yürütmemiş olduklarına karar vermiştir. Dolayısıyla, manevi tazminat ödenmelidir. Ancak, başvuran tarafından talep edilen miktar haddinden fazladır. İddiaların ciddiyetini hesaba katarak ve eşitlik temeline dayalı karar vererek, AİHM, başvuranların her birine, ödeme gününde geçerli olan kur üzerinden Türk Lirası'na dönüştürülmek üzere 4.000 Euro (toplam 48.000 Euro) tazminat ödenmesine karar vermiştir.

C. Mahkeme masrafları

Başvuranlar, Sözleşme Kurumları'nda davalarının hazırlanması ve sunumundaki ücret ve masraflar karşılığı toplam 78.440 Euro talep etmişlerdir. Bu miktar, avukatlarının ücret ve masraflarını kapsamıştır (her başvurana yönelik 62 saat 20 dakika adli çalışma ve telefon görüşmeleri, posta, çeviri ve kırtasiye gibi masraflar).

Hükümet, bu talebin haddinden fazla ve asılsız olduğunu ileri sürmüştür. İddialarını kanıtlamak için başvuranlar tarafından bir makbuz veya herhangi başka bir belgenin sunulmamış olduğunu iddia etmiştir.

AİHM, başvuranların AİHS uyarınca olan şikayetlerini ispatlamakta sadece kısmen başarılı olduklarını belirtir. Ancak, bu dava, ayrıntılı inceleme gerektiren, karmaşık hukuki ve olgusal konular içermektedir. Bunun üzerine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 41. maddesi uyarınca, sadece zorunlu olarak ve gerçekten yapılan mahkeme masraflarının ödenebileceğini yineler. Başvuranlar tarafından sunulan iddiaların detaylarını göz önünde tutarak, AİHM, başvuranlara, tabi olabilecek her türlü katma değer vergisi hariç, 4.900 Euro tazminat ödenmesine karar vermiştir.

D. Gecikme faizi

AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar verir.

BU SEBEPLERLE, AİHM OYBİRLİĞİ İLE

1. Hükümet'in ön itirazının reddine;
2. AİHS'nin 3. ve 8. maddelerinin ve 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmediğine;
3. AİHS'nin 5 § 1. maddesinin ihlal edilmediğine;
4. AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edilip edilmediğini tespit etmenin gerekli olmadığına;
5. AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine;
6. AİHS'nin 3, 6, 8 ve 13. maddeleri ve 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak, AİHS'nin 14. maddesinin ihlal edilmediğine;
7. AİHS'nin 18. maddesinin ihlal edilmediğine;
8. a) Sorumlu Devlet'in, aşağıdaki miktarları, AİHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme günündeki kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na dönüştürülmek ve başvuruların Türkiye'deki banka hesabına yatırılmak üzere ödemesine:
 - (i) Başvuranların her birine 4.000 Euro (dört bin Euro) manevi tazminat;
 - (ii) Başvuranlara ortaklaşa 4.900 Euro (dört bin dokuz yüz Euro) mahkeme masrafları;
 - (iii) bu miktarlara tabi olabilecek her türlü vergi;b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için yukarıdaki miktara Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
9. Başvuranların adil tazmin talebinin kalanının reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 2 Şubat 2006 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Vincent BERGER
Yazı İşleri Müdürü

Boštjan M. ZUPANČIČ
Başkan